

ставлення до життя та людей, які їх оточують.

Список використаних джерел:

1. Іванова І. Б. Соціально-педагогічна робота з дітьми-інвалідами в системі соціальних служб для молоді: канд. пед. наук.: 13.00.05. Київ, 1998.
2. Кравченко М. В. Дистанційна освіта як прогресивна форма навчання. *Теорія і практика державного управління* : зб. наук. пр. Х. : Вид-во ХарІДУ Магістр, 2009. С. 305-311.
3. Мостіпан О. Державна політика щодо інвалідів, її перспектива та пріоритети. *Соціальний захист*. 2012. №11. С. 15-18.
4. Родименко І. М. Сучасний погляд на навчання дітей з особливими потребами. *Нива знань*. 2014. №2. С. 8-12.
5. Сварник М. Інклюзивна освіта в Україні: попередній аналіз ситуації. *Інклюзивна освіта*: зб. матеріалів проекту. К.: 2013.

Дзядик О. І.
магістрантка групи змСАГ-11
факультет педагогіки і психології
ТНПУ імені В. Гнатюка
Науковий керівник:
Поліщук В. А., д. п. н., професор

**ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ДОГЛЯДУ ОДИНОКИХ
ЛЮДЕЙ У ГРОМАДАХ ЦЕНТРАМИ СОЦІАЛЬНОГО
ОБСЛУГОВУВАННЯ**

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження соціального обслуговування одиноких людей визначається такими факторами, як збільшення тривалості життя, що вимагає все більшої участі установ соціального обслуговування; необхідності формування теоретичної бази для професійної підготовки соціальних працівників ОТГ, які контактують з людьми похилого віку, розгляд і вивчення проблем, характерних для літніх громадян ОТГ, пошук найбільш ефективних технологій і методів з надання результативної соціальної допомоги.

У даний час соціальна робота з людьми похилого віку

вивчається досить широко і знаходить відображення у формуванні законодавчої бази, реалізації програм вищої та середньої професійної освіти, зміні роботи соціальних установ і служб, є в зоні уваги як законодавців, так і соціальних служб. Теоретичні основи соціальної роботи з людьми похилого віку розкривають роботи вітчизняних науковців Л. Лютої, В. Поліщук, Ю. Швалб та інших.

Метою статті є аналіз особливостей здійснення соціального догляду Центрами соціального обслуговування одиноких та самотньо проживаючих літніх людей у громаді.

Виклад основного матеріалу. У сучасному суспільстві досить велика кількість людей похилого віку в порівнянні з попередніми епохами. ООН прогнозує, що в 2025 році число літніх людей в світі складе 1100 мільйонів чоловік. За статистикою в 50-х роках ХХ століття число людей старших 60 років в світі було близько 200 мільйонів, у 2000 році – близько 600 мільйонів. Чисельність літніх людей в сучасному суспільстві збільшується.

Соціальна реабілітація як метод соціальної роботи з самотніми людьми похилого віку розглядається як відновлення в обов'язках, видах діяльності, способі відносин з іншими людьми. Долається соціальна ізоляція, підвищується самооцінка людини, створюються умови для поширення його досвіду, визнаються цінності. Все це дозволяють зробити такі методи, як трудотерапія і арт-терапія. Обов'язковим елементом системи соціальної роботи з людьми похилого віку громадянами є соціальне обслуговування, яке реалізується через діяльність служб ОТГ з підтримки, надання послуг і матеріальної допомоги, проведення адаптації та реабілітації, які знаходяться в важкій життєвій ситуації.

Соціальні послуги людям похилого віку надають геронтологічні центри, комплексні ЦСО, центри соціальної допомоги на дому, відділення денного перебування та ін. Формами соціального обслуговування є стаціонарне, напівстаціонарне обслуговування, соціально-медичне обслуговування на дому, термінове соціальне обслуговування, соціально-консультативна допомога [1].

В Україні у ході децентралізації повноваження з надання

ТНПУ MAGISTERIUM

соціальних послуг населенню передають з центрального рівня на місцевий, тобто – об'єднаним територіальним громадам. З 1 січня 2020 року стає чинною нова редакція Закону України «Про соціальні послуги» [2]. Отже з початку 2020 року змінюється розподіл повноважень центральних та місцевих органів влади, а також встановлюється система соціальних послуг та її учасників, етапи визначення потреб, планування, організації та фінансування соціальних послуг.

Повноваження у сфері соціальних послуг передають громадам – максимально близько до отримувачів цих послуг. Такі повноваження визначаються новою редакцією Закону як власні повноваження громад. Щоб реалізувати їх, в громаді мають створити відповідний структурний підрозділ. Кожна ОТГ буде зобов'язана надавати базові соціальні послуги. Водночас, кожна соціальна послуга надаватиметься за відповідним соціальним стандартом, який затверджує Міністерство соціальної політики. Процес передачі повноважень з надання соціальних послуг на місця не є простим і швидким, у громад виникає безліч запитань і труднощів.

У наукових джерелах децентралізація, зокрема, укрупнення територіальних громад та районів, справедливо вважається однією з найуспішніших реформ сучасної України. Це позитивний результат послідовної державної політики кількох складів уряду, особлива активність та наполегливість теперішнього парламенту, обґрунтовані очікування у нових громадах, але при таких темпах змін, очевидно, що ще виникатимуть серйозні виклики і прогалини. Можуть бути і несподівані результати від децентралізації.

Один з таких прикладів – це сфера соціального захисту, в тому числі – надання адмін. послуг у цій сфері (державні допомоги, житлові субсидії тощо). Мільйони громадян України одразу відчують на собі зміни у якості адміністрування цієї сфери, наслідки адміністративно-територіальних реорганізацій.

Парадокс полягає у тому, що після жовтня 2020 року найбільші територіальні громади, зокрема, утворені на базі міст обласного значення, можуть втратити свої повноваження саме у сфері соціального захисту населення. Тобто після децентралізації у спроможних органів місцевого самоврядування (ОМС) стане

ТНПУ MAGISTERIUM

менше повноважень. Наразі має відбуватися вирівнювання у повноваженнях усіх територіальних громад. У серпні Уряд визначився у своїй Концепції [3], що на базі підрозділів соцзахисту (УСЗН) райдержадміністрацій буде утворено новий центральний орган виконавчої влади (ЦОВВ) з відповідною територіальною мережею. Але про долю міст обласного значення і їх повноваження у цій сфері урядова Концепція поки промовчала.

Загалом, наразі пропонується підхід побудови централізованої моделі соціального захисту, де за державою будуть закріплені дійсні повноваження («бек-офіс»: призначити допомогу чи субсидію, або ж ні), а за ОМС – тільки функції «фронт-офісу» (приймати людей та їх заяви і передавати до ЦОВВ).

В окремих сферах є вдалі приклади, коли ОМС, переважно через Центр надання адміністративних послуг (ЦНАП) виконує функції фронт-офісу, а ЦОВВ – бек-офісу. Але потрібно ставити й інше питання: чи є, і чи розглядався альтернативний варіант державної політики – делегувати відповідні повноваження усім територіальним громадам, тобто надати їм той же обсяг, що був у громад – колишніх міст обласного значення.

Слід звернути увагу, що перевагами будь-якої децентралізації повноважень є: використання вмотивованості і гнучкості ОМС, їх орієнтація на задоволення потреб мешканця (свого виборця), максимальне фізичне наближення послуги, вирішення проблем людини на найближчому до неї рівні. ОМС може значно ефективніше використовувати також інфраструктуру та персонал, легше та швидше інтегрувати послугу у ЦНАП. Натомість якщо за послугу відповідає державний орган, то це переважно: повільно у розгортанні, не гнучко, з частими змінами політики (залежно від зміни урядів, бачення нових міністрів тощо).

Звісно, у децентралізації є свої ризики. Адже окремі ОМС теж неідеальні, і можуть «добровільно» виконувати закони. Якість послуг може бути дуже різною між громадами. Хоча останнє може переходити в позитив, у певну змагальність за першість. При децентралізації цієї сфери окремим викликом є якість реєстрів і баз даних, з якими у Мінсоцполітики ще вистачатиме роботи. Але це вже швидше технічний момент, який є однаково

ТНПУ MAGISTERIUM

болісним при будь-якій моделі.

З жовтня 2020 року у громад є багато інших викликів у різних сферах (освіта, медицина), потреба налагодження нових зв'язків у межах самих громад (із новими мешканцями та колишніми сільрадами). Це все великі завдання. Але у сфері соцзахисту можна рухатися поетапно. Наприклад, надати право ОМС протягом наступних 1-2 років добровільно отримувати повноваження у сфері соцзахисту. На третій рік – перейти до обов'язкового наділення такими повноваженнями усіх інших громад. У держави повинна бути спроможність «підстраховувати» ті громади, де керівництво ОМС тимчасово не впоралося. Протягом цього часу колишні підрозділи соцзахисту РДА повинні продовжувати свою роботу саме у форматі нового ЦОВВ у тих громадах, де ОМС ще не взяв повноваження.

Науковці зауважують, що через 2-3 роки функції нового ЦОВВ у сфері соцзахисту повинні бути кардинально змінені, а його основними функціями мають стати: адміністрування централізованих державних реєстрів та державний відомчий контроль за законністю дій ОМС у цій сфері. Саме так може бути побудована раціональна та стала система [1].

Висновок. Державі доцільно принаймні опрацювати варіант децентралізованої стратегії і порівняти обидві моделі. Адже для чого відбувається децентралізація – щоб максимум не тільки ресурсів, але й повноважень передати на рівень укрупнених громад, щоб питання громадян вирішувалися якнайближче до них. Відповідно, і в цій сфері можна рухатися стратегічним курсом делегування повноважень до ОМС. За таких умов, ОМС не буде залежати від спроможності ЦОВВ, чи настрою керівника ЦОВВ або його територіального підрозділу щодо співпраці. ОМС зможе відповідати за всю процедуру надання послуги: від прийому громадянина – до призначення виплати. У результаті усі територіальні громади отримають однаковий набір повноважень.

Список використаних джерел:

1. Тимощук В. Парадокси децентралізації: централізація соцзахисту? URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12899> (Дата звернення: 01.12.2020).
2. Закон України «Про соціальні послуги». *Відомості Верховної Ради*

(ВВР), 2019, № 18, ст.73. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (Дата звернення:
01.12.2020).

3. Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції реалізації державної політики щодо соціального захисту населення та захисту прав дітей» від 26 серпня 2020 р. № 1057-р. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-2020-%D1%80#Text> (Дата звернення: 01.12.2020).

Домша Є. І.
магістрантка групи змСП-11
факультет педагогіки і психології
ТНПУ імені В.Гнатюка
Науковий керівник:
Сорока О. В., д. п. н., професор

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ КАТЕГОРІЇ «ДИТЯЧА БЕЗПРИТУЛЬНІСТЬ» В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність теми дослідження. На сьогоднішній день актуальною проблемою сучасного суспільства є – дитяча безпритульність та бездоглядність. За останні роки в Україні спостерігається катастрофічне збільшення кількості дітей, які перебувають на вулиці, позбавленні батьківського піклування. Саме явище дитячої безпритульності та бездоглядності, фізична та моральна занедбаність дітей створюють джерело небезпеки для розвитку майбутнього здоров'я народу та його моральності. Система соціального захисту в нашій державі лише трансформується в нових умовах, і є не настільки гнучкою, щоб вчасно та адекватно реагувати на наявні негативні соціальні прояви, тому діти залишаються незахищеною категорією, які потребують допомоги від суспільства у вирішенні своїх проблем.

Метою статті є аналіз категорії дитяча безпритульність, як явища українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Безпритульність – це соціальне явище, яке спричинене низкою економічних, політичних та соціальних умов: відсутність в особи постійного